

“Pau Delhaire” i “Paula Delhaire y Vilà”¹⁰, segons les partides de bateig de la Parròquia de Sant Pere d’Octavià (estava situada al lloc on ara hi ha el mercat modernista, inaugurat al 1911) que fou permutada pel monestir (seu, ara, d’aquesta Parròquia) després de la desamortització de Mendizábal, al 1835, en què van fer fora els monjos.

Els germans i nebots del nostre besavi Ferran, a Sabadell

Dels altres sis fills de Josep Ferran Monell (1786), apart del nostre Tomàs, hem pogut seguir la descendència de tres: Rafel, Joan i Pau. De la Mariana i l’Eulàlia només en sabem les dates de naixement i que, al 1850 vivien amb els seus pares i la família del seu germà Rafel al c/ Sant Cugat nº 34¹¹ (D 64). Eren dotze persones. De l’Antònia Ferran Delayre (o Sanjoan), només sabem que al 1850 vivia al c/ Unió nº 8 i que es va casar amb Francisco Casablanca.

Les famílies de Rafel i de Joan les hem pogut seguir força gràcies a uns descendents: Josep Ferran Moltó, ja citat, i Teresa Figueras Mas, respectivament.

RAFEL FERRAN DELAYRE, segons partida de bateig a Sant Quirze de 1813 tenia per pare Josep Ferran “Brasser” i per mare Teresa Delayre. Suposem¹² que bracer era l’ofici. No sabem si eren germans amb Pau Ferran “Brasser” (D 65), i fossin tots dos Monell de segon cognom. Ens explica aquest besnét de Rafel, que era lliberal, que tenia un càrrec a l’ajuntament de Sabadell i que va patir un atemptat en la “Revolta dels Matiners”:

“Va ser en la segona guerra carlina (1846-1849), que es va declarar set anys després de la primera (1833-1840). Va transcórrer durant el govern d’Espanya i sota el regnat de Ferran VII el qual, en derogar la llei Sàlica al 1832, va possibilitar que la seva filla, la infanta Isabel, pogués regnar (*Isabel II de Borbón y de Borbón Dos-Sicilias*, “*la de los tristes destinos*”, que va morir a París al 1904), en detriment del germà de Ferran, Carles. Això va originar el conflicte.

“A Catalunya es va estructurar en tres bàndols: els carlins que feien incursions des de les muntanyes, les milícies ciutadanes i les tropes de l’exèrcit governamental isabelí.

“El Berguedà en va ser un dels escenaris emblemàtics. Al Solsonès, els carlins havien estat forts des del primer moment. El seu bastió era el santuari de la Mare de Déu de Lord, a Sant Llorenç dels Morunys, però va caure en mans isabelines al 1836. El mossèn i cabdill carlí Benet Tristany, “el capellà trabucaire”, va liderar un altre bany de sang a Calaf. Els carlins eren forts als camps i els liberals a les ciutats.

“La Guerra, o Revolta dels Matiners” correspon a la 2ª guerra carlina¹³. Segueix el rerefons de la qüestió dinàstica de la primera guerra; hi van intervenir el sacerdot, teòleg i filòsof Jaume Balmes i Antoni Aparici, per mirar de resoldre-la, casant la néta de Ferran VII, ara Isabel II, amb el fill de Carles, però el projecte no va reeixir.

“De fet va ser també una revolta catalana contra la dictadura dels moderats (*Ramón M^o de Narváez*), en un temps de crisis agràries i financeres (males collites i paralització d’un gran nombre d’indústries) i contra un seguit de mesures que pertorbaven la vida del país (quintes, aranzels), així com la lliure circulació i venda d’articles estrangers, sobretot els tèxtils, que representava un perjudici per la indústria catalana.

“A més, la proclamació de la República a França al 1848, de retop, va dotar la “Guerra dels Matiners” d’un contingut ideològic inèdit: els liberals més progressistes, oposats a Narváez, havien derivat cap a posicions republicanes i havien trobat audiència en el proletariat urbà, castigat per l’atur.

“En la revolta hi participaven, a més dels carlins, progressistes i republicans. A la muntanya catalana el “trabucaire” era camí de convertir-se en un símbol de la protesta popular”.

Andreu Castells cita, respecte a les quintes, “literatura de cordill” amb cants per deturar l’acció governamental:

“Fòra quintes i consums / llegiem en grans lletreros / més hem vist ab clares llums / les promeses de mbusteros / pues tot jove és emplantat y sa mare consumida”.

Explica que a Sabadell, on es recordava molt bé els aldarulls del 9 de setembre de 1896 (a Catalunya li tocaven 2.416 reclutes més que no corresponia, seguint els contingents proporcionals al cens de la població), els desgraciats que no gosaren desertar foren embarcats vers Ultramar. Pocs tornaren. S’improvisaven cobles que deien:

¹⁰ això recolzaria l’explicació de Joan Antoni Ferran Sol respecte a les alteracions dels cognoms.

¹¹ Ja hem mencionat que el nº del carrer al Padró, escrit a mà és dubtós: 34 o 31.

¹² com en el cas que hem citat anteriorment (dels Borri “Teloner” o dels Borri “Olle”).

¹³ Aquest nom pot tenir dos orígens: l’avançament de Benet Tristany als plans del comandament carlí, alçant-se contra el govern, a Solsona, amb 300 homes, o potser l’estratègia de la guerra de situar els seus homes de nit i, a trenc d’alba, iniciar les accions.

“Ai mares, les nostres mares / no teniu més que plorar / ara que el rei ens demana / que tots haurem de marxar. Adéusiau, mares / mares no plo-reu / quan serem a Cadis / ja us escriurem. Les noies de Sabadell / no tenen més que plorar / algunes n’eren promeses / i ara no es podran casar”.

Respecte a l'impost “dels consums” en queviures, en el cas de Sabadell, Pere Turull, president de la Corporació Municipal, va ordenar (per fer mèrits davant Madrid, perquè el govern volia diners i ja començaven a escassejar arreu) que “qui tingués peix fresc, peix salat, carn salada, oli, pa, vi, aiguardent i licors, ho declarés, sinó se’ls hi decomissaria”¹⁴.

Rafel (Ferran Delayre) s’havia casat dues vegades: de la PRIMERA ESPOSA, Francesca Casablanques ens ve la relació amb la família Torrents-Roig (el nostre pediatra Dr. J. Torrents Escolà, casat amb la Julita). Rafel i Francesca¹⁵ van ser els avis de Rafel Roig Ferran¹⁶ i, aquest, el pare de la nostra Julita Roig Llonch (F 73) (D 62). No és estrany que hi hagin tantes Julita en famílies provinents de Sant Quirze, ja que el nom de la Parròquia, de fet, és de S. Quirze i Sta. Julita.

La SEGONA ESPOSA de Rafel Ferran va ser Teresa Casanovas Vinyals, d’Olesa de Montserrat. D’aquest matrimoni ens ve la relació amb la família de Vicenç Ferran Artigas, un altre nét de Rafel (fill de Francisco Ferran Casanovas, *letrado*, procurador dels Tribunals) i avi d’en Josep, amb qui ens hem intercanviat dades.

Aquest Francisco va comprar una tomba al cementiri de Sabadell, Sector de Sant Nicolau nº 40, de 2 x 2 m (90 Ptes.) al 1877 on hi són enterrats 23 familiars fins al 1925, document que ens ha proporcionat l’Arxiu Històric de Sabadell, al revers del qual hi consten tots els noms i dates de mort. El títol de la tomba és tota una obra d’art, perquè hi ha un dibuix d’una perspectiva frontal del cementiri amb una sanefa, tot ell de l’estil oficial de l’època; és a dir: decimonònic o academicista (D 66).

Aquí s’hi troben enterrats el nostre besavi Tomàs i els seus germans Pau i Rafel Ferran Delayre (o Sanjoan) i també, l’Eulàlia Ferran Genera, germana del nostre avi (D 67).

A Vicenç el recordem en la nostra infantesa; fa gràcia una fotografia de “quatre homes decidits”, caminant amb energia per davant de la impremta

¹⁴ La Teresa Figueras afegeix, parlant de la “Revolta dels Matiners”, que els seus avis se n’anaven esporuguits a Sant Quirze quan se sabia que “venien els matiners!” i l’Andreu, el seu marit, afegeix “el Romanones feia moneda falsa”.

¹⁵ La seva filla Julita Ferran Casablanques ja era vídua al 1900.

¹⁶ Secretari del Jutjat de Sabadell i ja hi constava al 1906 en el registre del naixement de Cèsar A. Borri Guasch i en els següents

Montaner de la Rambla: en Vicens i els seus dos fills, Francisco i Josep, i el nostre pare Sebastià (F 68). El seu nét Josep ens acaba de fer arribar una “Evocació” d’ell, al Diari de Sabadell del 25 de febrer de 1989, feta per Ricard Simó i Bach (D 68):

“Entrà d’aprenent¹⁷ a la prestigiosa empresa tèxtil del patrici sabadellenc Antoni de Pàdua Capmany i Borri (Sabadell 1858 - Barcelona 1912) i després ingressà a l’empresa tèxtil de l’inventor i teòric de teixits Pau Alguersuari i Pascual (1836-1907) per formar després (i ser-ne viatjant) “La Fabril Española S.A.”¹⁸⁻¹⁹.

Vicenç Ferran fou membre del primer Consistori Municipal de l’any 1939, presidit per Esteve Mª Relat i després amb Josep Mª Marcet. Fou també President de la Creu Roja de Sabadell durant els anys 1945 a 1970. Era portant del Sant Crist, de la Parròquia de la Stma. Trinitat (F 66).

De la família de l’altre fill de Josep Ferran Monell, JOAN FERRAN SANJOAN (així consta en la partida de bateig de S. Quirze al 1817) (D 65), en sabem força detalls per la seva besneta, la Teresa Figueras que hem citat, i pels Cens de Sabadell de 1880 i 1886.

Ell, de Sant Quirze, era pagès, un “comparet de Sant Quirze”; és a dir: “un ric”, segons explica la Teresa, que és descendent de la PRIMERA ESPOSA de Joan, Antònia Bellavista. Explica escandalitzada que el seu besavi era un bon masclista de l’època: els nois (Salvador i Joan) “havien de fer carerra, de capellà o ...” mentre que a les noies “no havien de saber llegir ni escriure perquè llegirien novel·les i això era l’esca del pecat...”; la seva feina era anar a rentar al riu, fes calor o fred... Tocava menjar el mateix durant tota la setmana; si tocaven fesols, fesols, i si guixes, guixes... amb una arengada que es repartien entre tota la família, el cap pel pare, la cua per la mare i a trossets pels fills. Es feien el pa, i si les noies es queixaven que era florit, el pare responia que fa tornar bonic. Això sí, es resava el sant rosari.

Amb els fills de la SEGONA ESPOSA, Joaquima Purull²⁰ (de vegades Porull), de Viladecavalls, s’estimaven molt. Una filla, la Carme, al 1934,

¹⁷ El seu nét ens ha proporcionat el contracte del 27-2-1926, amb el membre “A. de P. Capmany: Fábrica de Novedades. Especialidad en Artículos para lutos y chalecos”.

¹⁸ amb Josep Forrellad (germà d’Antoni Forrellad: aquest és citat per la Fundació Bosch i Cardellach de Sabadell en “La història econòmica de Sabadell a través de les persones”).

¹⁹ Una tia seva, Gertrudis Artigas i Setó (1890-1971), curiosament, havia estat la professora de Teoria Tèxtil de la Teresa Figueras, a l’Escola Industrial; va rebre la Medalla de la Ciutat al 1967 i el “Passatge de Gertrudis Artigas” de Sabadell.

²⁰ al 1890 vivien al c/ Sant Cugat nº 108.

casada amb Jaume Manau Moratones²¹ ja havia passat a viure a l'Avinguda 11 de Novembre, 114 (davant del Casinet). Una altra filla, l'Antònia, es va casar amb el germà de Mn. Gaietà, "tot i ser tísic", raó per la qual va enviu-dar jove. De casada vivia al carrer de Capmany n° 62²² i, al 1932, al carrer Sant Josep n° 9, a la vora de "les Germanetes"²³ d'on Mn. Gaietà n'era el capellà. Va ser assassinat el 14 d'agost de 1936 al rodal de Sabadell. La Mª Teresa Borri sap que anava a visitar els avis (Joan Ferran Genera) al carrer del Pare Sallarès.

Veiem que en aquesta família hi va haver diversos eclesiàstics, doncs un altre fill, Salvador, que al 1895 vivia encara amb el seu pare i el germà Joan (tots dos solters), després va ser rector de Sant Quirze, i un nebot d'aquest (fill de Joan, casat amb Paula Vidal), va ser "Don Joan" Ferran Vidal (1911-1999), el salesià de la parròquia de Sant Oleguer que, recordem, ens visita-va a casa de tant en tant. Acabem de llegir, en una seva necrològica del Diari de Sabadell, que "era molt popular i estimat a la ciutat, pel seu caràcter senzill i planer de tracte, simpàtic i servicial". Havia quedat orfe de pare i mare als vuit anys d'edat. La mare de la Teresa Figueras li era padrina.

La Teresa ens ha proporcionat molta informació d'aquesta línia d'avant-passats: la seva àvia era una de les que "li havia tocat" anar a rentar al riu, Teresa Ferran Bellavista de Sant Quirze que al 1890, casada, vivia al c/ Torrijos n° 92.

Nosaltres de petits anàvem alguna vegada a visitar la seva filla Maria Mas Ferran, mare de la Teresa Figueras, al carrer de Montserrat n° 80. Recordem l'eixida on hi jugàvem, sobretot el Cèsar Borri Ferran, d'uns 5-6 anys, el dia que s'hi volia quedar "tan sí com no" meravellat entre els conills i les gallines^{23 bis}, fins que en va sortir com un llamp en sentir la veu del seu pare, Sebastià, "Cèsar!" Hi mantenim contacte amb la Teresa i l'Andreu Soley Tàrrach, que segueixen vivint a la mateixa casa i ens ha explicat que, en necessitar fer-hi obres aquest any, volien canviar "les ventalles" del carrer per una porta actual i els veïns els ho han desaconsellat²⁴ (F 76).

²¹ Eren els pares de Joan Manau Ferran i, aquest, l'avi de l'actual Joan Manau Valor.

²² Cens de 1900.

²³ l'antic "Asil dels Avis Desemparats".

^{23 bis} I jugant (i caient) a fer salts amb sacs lligats a la cintura... "De sacs en teníem tants com vulguis, doncs recollíem les ametlles dels 184 arbres que el meu pare cuidava a la vinya de la Font del Patufet"

²⁴ L'Andreu Soley ha estat molt vinculat a la Parròquia de la Stma. Trinitat en el grup de "Portants del Sant Crist", editant-ne una memòria (F 66).

Exposem, per últim, la família d'un altre fill de Josep Ferran Monell: PAU FERRAN DELAYRE, batejat també a S. Quirze al 1821 (D 65); consta com *zapatero*²⁵ i s'havia casat amb Bonaventura Subré (de vegades Sobré), de la Seu d'Urgell²⁶; Veient la partida de bateig de la filla Teresa, el Mn. de Sant Quirze va veure que havia estat batejada per un monjo de Montserrat.

El besavi entre la Rambla i la Via Massagué

Bé; arribem al nostre besavi, TOMÀS FERRAN DELAYRE²⁷. Sorprenentment és TOMÀS FERRAN SANJOAN en el Cens de Sabadell de 1878, amb la mateixa esposa i fills.

Una altra de les fotografies antigues que acabem de trobar, oh, meravel·la, és la seva!, de "Tomàs Ferran Sanjuan" (F 77), segons escriu la seva néta Rosita al darrera. La fotografia és petita, en cartró gruixut i, també com la de Manila i la del "tío Cèsar" de Barcelona, amb el viu daurat, color sèpia naturalment²⁸: un home de mitjana edat amb *traje*, armilla, una corbata especial sobre coll rodó alt i gorra; un aire senzill amb la mateixa mirada, un pel inquieta, del nostre avi Joan.

El segon cognom "Sanjuan" també consta en el Registre de naixement del seu fill Joan, al 1875, moment en que és domiciliat a la Rambla n° 39 (*o calle de Barcelona*)²⁹. Pel Cens de 1857 (D 69) es confirma que Tomàs vivia a la Rambla de Sabadell³⁰, casat amb Maria Genova i Viñals (Genova que després va evolucionar a Janera i després Genera), amb 27 i 20 anys respectivament; ell sastre.

Al 1859, Tomàs Ferran (no hi consta segon cognom), en demanar permís a l'Ajuntament per addicionar un pis a la casa de la Rambla n° 9, reformar la porta i obrir-ne una altra per l'escala, hi consta com *zapatero*. Li responen que, *hallándose en la calle más importante de Sabadell, la puerta de la escalera a abrir debe tener, al menos, 5 palmos de ancho y 12 de alto*. Cost del permís, *treinta reales*.

²⁵ al Cens de 1886.

²⁶ un dels seus fills, Rafel solter, era teixidor i un altre, Joan, era pintor. En el Cens de dones de 1890 existeixen Maria i Teresa Ferran Subré de 21 i 15 anys respectivament.

²⁷ així consta en la seva partida de bateig a Sant Quirze al 1829 (D 65) i en el Cens de Sabadell de 1857 (D 69).

²⁸ de R. López feta al carrer Rosal de Barcelona.

²⁹ Lamentablement, en la planimetria de 1886, no hi ha els plànols de la Rambla per poder comparar les numeracions amb anteriors o posteriors.

³⁰ en el de Caps de família hi constava al n° 21.